

El temporal

Girant una ullada cap enrere...

«Sortí el vaixell del port de L'Havana en una època de l'any en la qual pròpiament no es considerava haver encara començat el període ciclònic, i per això el capità creia tenir temps de prendre a Charleston un carregament de fusta que des de L'Havana hi havia contractat. Després, en sortir de Charleston, pensava remuntar la Florida i córrer-se envers el Nord en cerca de més altes latituds, i sense deixar-les, navegar amb rumb a Anglaterra, fins que en arribar a la longitud aproximadament de les Terceres o Açores, canviaria de ruta adreçant-se tot seguit envers l'estret de Gibraltar.»

Amb aquest paràgraf comença aquesta narració en Manuel Muntadas i Rovira, escriptor, publicada a la revista *D'ací i d'allà*, número 93, del mes de setembre de 1925.

L'interès que va despertar-me la lectura d'aquest episodi, fou que el vaixell en el qual s'havia embarcat l'esmentat escriptor, era el *Tres Hermanas*, que capitanejava el meu avi en Jeroni Costa i Borotau (1845-1890), fill de Vilassar de Mar.

La figura de l'avi ens ha arribat lligada a l'embarcació que comandà com a Capità, la *Tres Hermanas*, la imatge de la qual posseïm en una bella pintura de Pineda. De línia gràcil i amb les veles inflades suaument pel vent, la nau llisca damunt d'una mar arrissada.

Continuem la narració:

«D'aquesta manera duria a terme una navegació un bon xic arriscada però molt lucrativa, just quan en aquell temps els vaixells (almenys els de vela) solien suspendre els viatges.»

Els velers, al costat del negoci dels nòlits desenvolupaven una funció de comerç. Els capitans especulaven moltes vegades amb un fons anomenat d'expedició, procedent de diversos interessats que esmerçaven en l'adquisició de gènere per vendre en els mercats ultramarins, amb la subsegüent reinversió del producte obtingut. Un incentiu d'aquells negocis fou la famosa carrera del *tasajo*, que consistia en carregar a Barcelona vi, aiguardent, material de la construcció, fruits i manufacturats del país, per a Montevideo i Buenos Aires, i allà prendre el *tasajo* (carn de bou salada i seca) per dur-lo al Brasil o a les Antilles, on carregaven colonial, cotó, droga, fusta, etc., que transportaven de retorn a la Península. Era el que s'anomenava «un viatge rodó».

No han quedat notícies ni referències de l'activitat comercial del *Tres Hermanas*, però creiem que s'acomodà a l'esquema expressat, majorment quan els ports que visitava coincideixen amb els que foren habituals aquells anys i en aquelles activitats. No sé si el viatge recordat per en Muntadas era o no de *tasajo*, però millor serà continuar:

«Així ho féu el capità, però a la tercera singladura i trobant-se ja en plena ensenada mexicana, si bé no anava pas desprevingut, albirà en el cel senyals força inquietants, com ho són en aquelles latituds el veure córrer els núvols a gran velocitat i els uns en direcció contrària dels altres.

Baixà tot seguit a la cambra per observar el baròmetre de

mercuri allí instal·lat amb una magnífica suspensió de Cardano, i tingué l'ocasió de veure com la depressió marcada era tan grossa, que devia assenyalar la proximitat d'un terrible cicló.

En pujar de nou el capità a coberta tots li pogueren reparar la fesomia alterada, però ell no se n'amagà, que ans preferí revelar el perill que no pas tenir-lo ocult.

Així fou com havent mostrat al pilot i al nostramo la seva manera de pensar, entre tots tres resolgueren prendre les precaucions més avinents al cas, per tal que el temporal no els trobés desprevinguts.

[...].

La mar a cada punt anava recalant més arborada i espessa, formant veritables barrancs d'aigua, i el bergantí amarinat solament amb la trinqueta i les gàbies i velatxo baix, hagué d'establir la capa per defensar-se del furiós temporal que s'entaulava per moments.

Els vaixells catalans de mitjà tonatge, com ho era el *Tres Hermanas*, tenien, i d'altra banda ben guanyada, la fama d'ésser uns excel·lents capejadors.»

El *Tres Hermanas* era una bricbarca (dita també corbeta), o sigui una nau de tres pals, el trinquet i el major de tres peces i proveïts de vergues, i el messana de dues peces sense vergues i amb botavara. Havia estat construïda per Agustí Pujol, «Ferreret», de Lloret de Mar, l'any 1848, de 250 tones, 104 peus d'eslora, 28-4 de mànega i 14-6 de puntal.

Aquesta embarcació passà a uns nous propietaris l'any 1862. Amb els antics amos portà el nom de *Blanca Aurora*, anava aparellada de fragata i lluïa un bell mascaró de proa, talla policromada del famós Pasqual Granell, «Ulls Menuts», de Tordera. Representava la nena Maria Parés, filla del propietari Silvestre Parés, el qual el reparà en desguassar-se l'embarcació el 1883. Actualment el mascaró és al Museu Marítim de Barcelona.

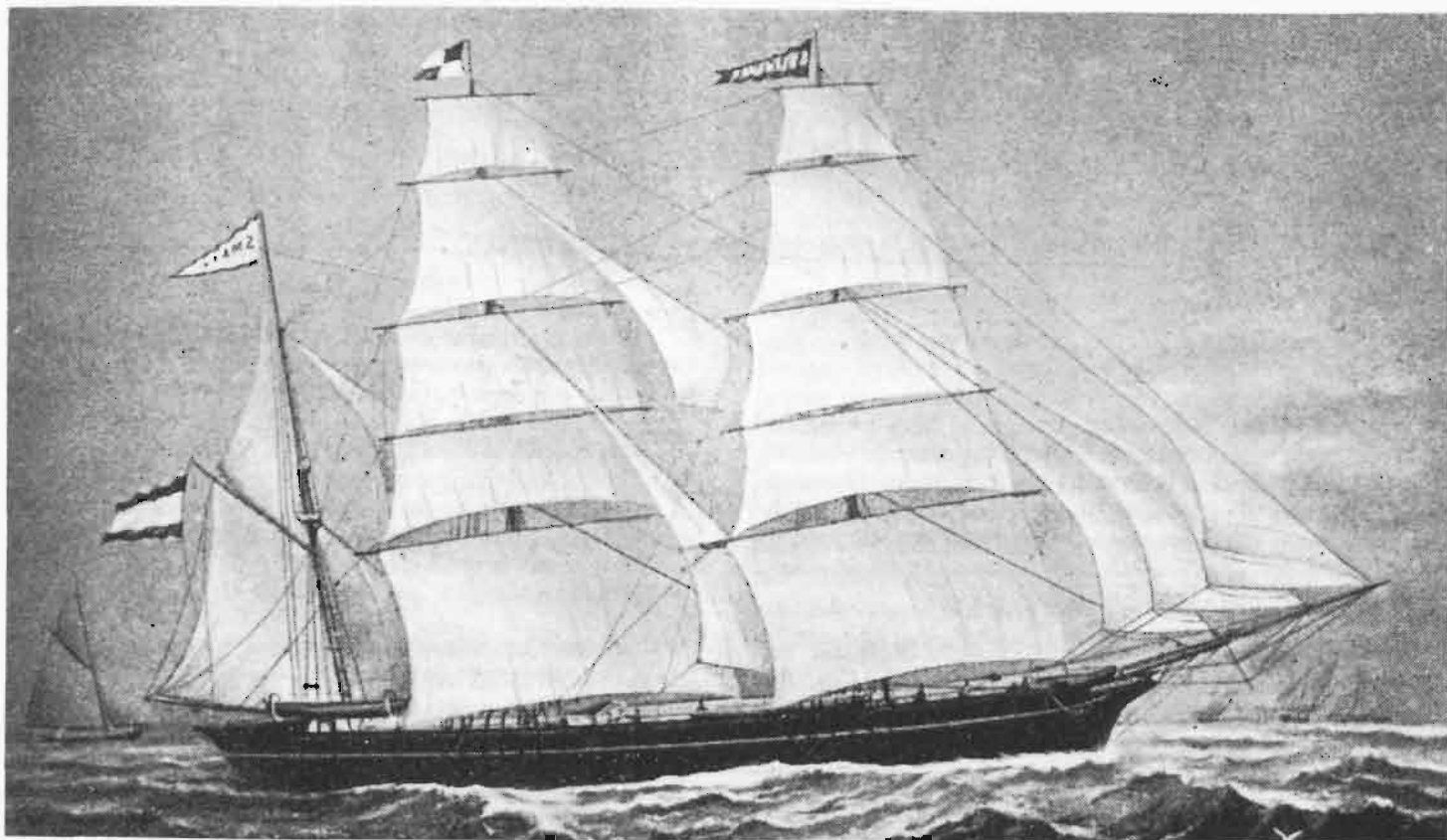
«La forma prou característica de les seves proes i amures, l'ésser una mica cap-grossos, el perill especial de la seva quaderna mestra i dels seus *pantocs*, contribuïen en gran manera en aquest resultat, i així era que quan establien la capa, es contava de molts d'ells que es comportaven d'una manera tan segura, que fora de l'home que quedava de guàrdia al costat del timó, la resta de la tripulació s'estava jugant a cartes tranquil·lament sota el ranxo de proa.

S'acosta la nit i el temporal en lloc d'amainar anava en creixent; i per això s'augmentaren encara les precaucions.

[...].

La fosca era basardosa; el vent xiulava furiós en l'espai i produïa una sèrie de sons harmònics, els uns més greus, els altres més aguts, en fregar amb cada una de les cordes *sàgules* i calabrots que componen l'eixàrcia ferma de l'aparell, en topar amb els pals i les vergues, i en introduir-se pels canals de les politges i bossells, que en gran nombre es troben escampats per tota l'arboradura.»

L'avi Jeroni obtingué el nomenament de Segon Pilot el desembre de 1869, segons document expedit per la Comandància de Marina del departament de Cartagena. En els anys

Pintura de Pineda que representa la bricbarca *Tres Hermanas*, de 250 tones, propietat del capità vilassarenc Jeroni Costa i Borotau.
(Fotografia procedent de la «Monografia» de Lluís Guardiola.)

successius de 1870 i 1871 apareixen en el mateix nomenament el despatx per als viatges del *Tres Hermanas* a L'Havana, Barcelona, Veracruz i Buenos Aires, exercint l'avi el càrrec de Segon Pilot. El 1872 ja apareix com a Capità Pilot, i el destí dels viatges anotats és L'Havana, Barcelona, Puerto Rico i La Guaira. El darrer viatge registrat en el nomenament és el del 6 d'octubre de 1877, per a Buenos Aires, d'allí a Nova York el juny de 1878 i el retorn a Barcelona el maig de 1879.

«El vaixell no era més que una joguina de les ones, i ascendia a cada punt a alçàries considerables en tramuntar la cresta d'un cop de mar, davallant tot seguit a profunds abismes en la defallida, i els tripulants del bergantí ja es donaven compte de com les onades ja arribaven a les més altes magnituds que assolixen en aquells indrets.

[...].

La nit es presentava, doncs, esfereïdora per a la tripulació del *Tres Hermanas* i l'obscuritat hauria augmentat l'esglai d'aquella situació si la caiguda constant dels llamps i el llampgueig mai interromput no haguessin vingut a il·luminar d'una manera sinistra aquell terrible quadre.

En ésser el perill tan imminent i en sentir que la mort rondava tan a la vora, el capità manà encendre la petita llantieta d'oli que en la cambra penjava damunt de la magnífica estampa de la Mare de Déu del Carme.»

Prompte s'acaba, seguim:

«No sap què és a Déu pregar, sinó el qui per la mar va», diu una dita de la nostra terra, i per això la tripulació vingué a agenollar-se davant de la santa imatge de la Patrona de la gent de mar, i entre sospirs i angoixes se li encomanà de tot cor.

[...].

De prompte i en la direcció de la mateixa proa, es va sentir un fort terrabastall: era un furiós cop o millor dit, paquet de mar, que acabava d'esclatar contra l'amurada. No obstant el bergantí dominà i remuntà la cresta de l'onada, però encara en vingué una altra i després una altra més arborada encara, i foren tals les espolsades i cabussos que donà el bergantí, que la seva arboradura no la pogué resistir, i amb gran terratrèmol vingué guarda a baix, tot el pal major arrossegant amb sa caiguda tots els mastilets del pal trinquet.

[...].

Llavors fou quan en Ramon, mestre d'aixa i calafat de bord, baixà rabent a la cambra del capità, d'on prengué una magnífica destrat de respecte que allí hi havia, pujà ràpidament a la coberta i allí d'un salt, a la toldilla de popa, i d'allà a sotavent, amb l'aigua fins a més de cintura, amb gest heroic, destrat en mà, començà a picar amb tal vigoria l'eixàrcia i la caiguda arboradura del *Tres Hermanas*, que al cap de pocs moments el vaixell, descarregat d'aquella terrible impedimenta, se'l veia surar com una boia, i dominar la marejada del formidable temporal.

Sortosament, en fer-se de dia, el temps amainà considerablement, i havent rolat el vent S-W, pogué la nau navegar en popa, amb les poques veles que encara li quedaven, i així anant sempre amainant la mar, pogueren arribar, als tres dies, prop de les costes de Mèxic, on trobaren els vaixells dels pràctics, que solen rondar per aquelles aigües i per mitjà dels quals es demanà a Charleston un remolcador. I allí entrà el vaixell, i el capità pogué telegrafiar i escriure a la casa armadora, donant-li compte de l'heroica conducta d'en Ramon, el calafat de bord.»

Fragments de la novel·la inèdita *Costa Brava*, de Manuel Muntadas i Rovira, recopilats i comentats per